

4. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ. КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА. СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА. ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ. СУДОУСТРІЙ. ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

DOI:

УДК 343.241/477

Юлія Василенко,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4037-8257>

Микола Феськов,

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9265-5124>

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КАМКОРДИНГУ

Досліджено кримінально-правову характеристику камкордингу як одну з форм, у якій може вчинятися злочин, передбачений ст. 176 Кримінального кодексу України «Порушення авторського права і суміжних прав». Розглянуто передумови криміналізації камкордингу як різновиду інтелектуального піратства. З'ясовано основні об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу цього злочину, а також проблеми, які виникають у зв'язку з його кваліфікацією.

© Юлія Василенко, Микола Феськов, 2020

Ключові слова: камкординг, аудіовізуальний твір, порушення авторського права, публічна демонстрація, кримінальна відповідальність.

Василенко Ю.

Уголовно-правовая характеристика камкординга

Исследовано уголовно-правово характеристике камкординга как одной из форм, в которой может совершаться предступление, предусмотренное ст.176 Уголовного кодекса Украины «Нарушение авторского и смежных прав». Рассмотрены предпосылки криминализации камкординга как разновидности интеллектуального пиратства. Выяснены основные объективные и субъективные признаки данного преступления, а также проблемы, которые возникают в связи с его квалификацией.

Ключевые слова: камкординг, аудиовизуальное произведение, нарушение авторского права, публичная демонстрация, уголовная ответственность.

Vasylenko Y.

Criminal characteristic of the camcording

The study is devoted to the criminal description of camcording as one of the form in which the crime “The copyright and related rights violations” (Article 176 of Criminal Code of Ukraine) could be committed. The state of the study of the criminal characterization of the camcording components, is detected.

The components of camcording (object of the crime components, objective party, subject of crime components and it's subjective aspects) are analyzed.

It is concluded that the object of the crime components, provided in Art. 176 of the Criminal Code of Ukraine is the legal relationship which is formed in the process of realization of the right of intellectual property.

It is emphasized that the objective side of that crime is the video recording of the audiovisual work during its public demonstration in cinemas or other establishment institutions for any purpose without the permission of the copyright or related rights holders. It should be noted that the construction of the objective side of Part 1 of Art. 176 of the Criminal Code of Ukraine belongs to the material corpus delicti of the criminal offence and it provides the occurrence of socially dangerous consequences in the form of significant material damage.

The subject of camcording may be an individual, who has reached a certain minimum age, established by the legislation.

An analysis of legal literature has allowed to conclude, that camcording can not be committed carelessly, but only intentionally (with direct intent).

It is noted that qualifying features of crimes provided in Art. 176 of the Criminal Code of Ukraine committing a crime repeatedly committing a crime that has caused material damage to a large extent (Part 2 of Art. 176), committing a crime by official using the official position, committing an offense by an organized group, committing a crime that has caused material damage in especially large scale (Part 3 of Art.176 of the Criminal Code of Ukraine).

The problems of qualification of camcording are identified and the directions of improvement of the legislation which regulates criminal responsibility for offenses that encroach on intellectual property are outlined.

Keywords: camcording, audio-visual work, the copyright violations, public demonstration, criminal liability.

Постановка проблеми. Згідно з даними, опублікованими у квітні 2019 р. в щорічному Спеціальному звіті 301 Торговельним представником Сполучених Штатів (USTR) щодо відповідності та ефективності захисту прав інтелектуальної власності торговельних партнерів та висновків щодо списку піратських ринків, Україна залишається у Списку пріоритетного спостереження, в який входять країни-торговельні партнери, що на сьогодні викликають найбільшу стурбованість щодо прав інтелектуальної власності [1]. Однією з основних проблем, що стали підставою для внесення нашої держави до цього списку в 2019 р. (як і в попередні роки) є невиконання введення ефективних засобів для боротьби з порушеннями авторського права. З огляду на це останнім часом активізувалася робота, спрямована на посилення захисту інтелектуальної власності та боротьби з піратством у сфері кінематографії, що, з-поміж іншого, також охоплює посилення відповідальності за відповідні правопорушення. Результатом цього стало внесення змін до Закону України «Про державну підтримку кінематографії в Україні» та криміналізація камкордингу як однієї з форм, в якій може вчинятися передбачений ст. 176 Кримінального кодексу України (далі – КК України) склад кримінального правопорушення «Порушення авторського права і суміжних прав» [2; 3].

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що у вітчизняній науці кримінального права недостатньо уваги приділено аналізу суб'єктивних та об'єктивних ознак камкордингу як однієї з форм, у якій може вчинятися передбачене ст. 176 Кримінального кодексу України порушення авторського права і суміжних прав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання кримінально-правової охорони авторського права та суміжних прав були предметом дослідження таких вчених, як Г. Андрощук, П. Андрушко, В. Гуторова, О. Дудоров, В. Жаров, А. Коваль, С. Лихова, В. Мельник, А. Нерсисян, І. Романюк, О. Штефан та інших. Водночас дослідження кримінально-правової характеристики камкордингу як різновиду інтелектуального піратства практично не проводилося.

Метою статті є кримінально-правова характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак камкордингу, а також встановлення основних проблем, що виникають у процесі кримінально-правової кваліфікації цього діяння.

Виклад основного матеріалу дослідження. Камкординг, згідно зі ст. 1 Закону України від 23 грудня 1993 р. «Про авторське право і суміжні права» (далі – ЗУ «Про авторське право і суміжні права») – це відеозапис аудіовізуального твору під час його публічної демонстрації в кінотеатрах, інших кінотовидовищних закладах особами, які перебувають у тому самому приміщенні, де відбувається така публічна демонстрація, для будь-яких цілей без дозволу суб'єкта авторського права або суміжних прав [4]. Камкординг у багатьох зарубіжних державах визнається злочином і передбачає сувору кримінальну відповідальність. Зокрема, в Німеччині незаконне відтворення екранних копій фільмів є злочином, за який передбачено до трьох років позбавлення волі, в Чехії аналогічне діяння карається позбавленням волі до двох років, в Італії – до трьох місяців. В Гонконзі за камкординг передбачено покарання у вигляді штрафу на суму \$ 6,4 тис. або трьох місяців позбавлення волі, в Японії – штраф до \$95 тис. або позбавлення волі до десяти років. В Австралії накладається штраф у розмірі до \$57 тис., термін позбавлення волі – п'ять років. В США камкординг є тяжким злочином, за який передбачено штраф в розмірі до 250 тис. доларів або позбавлення волі строком на 3 роки. В Канаді діє спеціальний закон, відповідно до якого камкординг карається позбавленням волі строком до п'яти років [5].

Дослідження зазначеного вище складу злочину доцільно розпочати з характеристики об'єктивних його ознак. Позиції науковців щодо того, що вважати родовим об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст.176 КК України, дещо різняться: одні вважають в такому разі родовим об'єктом встановлений за допомогою норм права порядок суспільних відносин у сфері реалізації прав інтелектуальної власності суб'єктами – носіями цих суб'єктивних прав, інші – під родовим об'єктом цього діяння мають на увазі авторське право та суміжні права [6, с. 95; 7]. Щодо безпосереднього об'єкта камкордингу, тоним є встановлений законом порядок суспільних відносин, що виникають з приводу здійснення виключних майнових прав автора на аудіовізуальний твір. При цьому майновими правами автора в контексті ст.15 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» слід розуміти: 1) виключне право на використання твору; 2) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами. Виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами, з-поміж іншого, дає йому право дозволяти або забороняти відтворення творів; публічну демонстрацію і публічний показ тощо. Як слушно зауважує О. Дудоров, питання про доповнення Кримінального кодексу статтею про відповідальність за порушення особистих немайнових прав інтелектуальної власності залишається відкритим [8, с. 558].

Предметом камкордингу є аудіовізуальний твір, тобто твір, що фіксується на певному матеріальному носії (кіноплівці, магнітній плівці чи магнітному диску, компакт-диску тощо) у вигляді серії послідовних кадрів (зображень) чи аналогових або дискретних сигналів, які відображають (закодовують) рухомі зображення (як із звуковим супроводом, так і без нього), і сприйняття якого є можливим тільки за допомогою того чи іншого виду екрана (кіноекрана, телевізійного екрана тощо), на якому рухомі зображення візуально відображаються за допомогою певних технічних засобів (ст. 1 Закону України «Про авторське право та суміжні права»). Видами аудіовізуального твору є кінофільми, телефільми, відеофільми, діафільми, слайдфільми тощо, які можуть бути ігровими, анімаційними (мультиплікаційними), неігровими чи іншими. До аудіовізуальних творів належать також телепередачі, музичні відеокліпи, рекламні відеоролики, іміджеві ролики підприємств, інші подібні твори, які мають вигляд візуального рухомого зображення та сприйняття яких можливе тільки за допомогою того чи іншого виду екрана [9, с. 17–18].

З об'єктивної сторони камкординг полягає в створенні примірника аудіовізуального твору, що здійснюється шляхом відеозапису під час публічної демонстрації цього твору без дозволу суб'єкта авторського права. Оскільки такий відеозапис не санкціонований відповідним суб'єктом, примірник аудіовізуального твору, що з'являється внаслідок камкордингу відтворений з порушенням авторського права, тобто є контрафактним [10, с. 13].

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони камкордингу є час та місце вчинення такого діяння. Зокрема, відеозапис має відбуватися під час публічної демонстрації в кінотеатрах, інших кіновидовищних закладах особами, які перебувають у тому самому приміщенні, де відбувається публічна демонстрація. Публічна демонстрація аудіовізуального твору – це публічне одноразове чи багаторазове представлення публіці у приміщенні, в якому можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, аудіовізуального твору виконання або будь-яких рухомих зображень (ст. 1 ЗУ «Про авторське право та суміжні права»).

Способами незаконного відеозапису аудіовізуального твору в кінотеатрі може бути так званий камріп (CAMRip), коли фільм знімають на звичайну відеокамеру безпосередньо під час перегляду фільму в кінотеатрі, телесінк (TS, TeleSync) – камеру встановлюють на триногу біля вікна, а дроти звуку вставляють безпосередньо в аудіовихід проектора (як правило, можливість це зробити мають лише працівники кінотеатрів [11, с. 76]. Втім, в Україні найбільш поширеним способом вчинення такого злочину є використання камери мобільного телефону з відповідними додатками для відеофіксації. Зокрема, типовим прикладом здійснення камкордингу є випадок, який стався у 2018 р. в м. Кривий Ріг Дніпропетровської області, коли кіберполіція виявила і затримала чоловіка, який, перебуваючи у залі кінотеатру №3 «Multiplex» ТРЦ «Union», помістив у підстаканник, що закріплений між сидіннями, мобільний телефон, та налаштувавши його так, щоб камера телефону приховано здійснювала запис екрану, за допомогою мобільного додатку для відеофіксації «Auto Guard Pro», після початку демонстрації фільму здійснив відтворення аудіовізуального твору мистецтва під час його публічної демонстрації (камкординг) за грошову винагороду без дозволу суб'єкта авторського права або суміжних прав. Внаслідок зазначеного діяння відповідно до висновку судово-економічної експертизи у сфері інтелектуальної діяльності потерпілому (ТОВ «Юкрейніан Фільм Дистрибушн») було завдано майнову шкоду на суму 26850,00 грн [12].

Кримінальна відповідальність за камкординг настає лише в тому випадку, якщо передбачене ст. 176 КК України діяння завдало матеріальної шкоди у значному розмірі (якщо її розмір у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (далі – нмдг) – тобто розмір збитків має бути приблизно 21 020 грн і вище, виходячи з розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян на сьогодні).

Якщо вказане діяння спричинило шкоду в меншому розмірі, ніж встановлено в примітці до ст. 176 КК України, його потрібно кваліфікувати як адміністративне правопорушення за ст. 51-2 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності» Кодексу України про адміністративні правопорушення [13].

Потерпілий, тільки за заявою якого відповідно до ст. 477 Кримінального процесуального кодексу [14] розпочинається кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення щодо кримінального правопорушення за ст. 176, повинен надати матеріали, що підтверджують розмір завданої йому матеріальної шкоди.

Як слушно зауважує І. М. Романюк, матеріальна шкода, завдана незаконним використанням об'єкта інтелектуальної власності як ознаки ст. 176 КК України, не є прямою дійсною шкодою, тому її як наслідок незаконного використання об'єкта права інтелектуальної власності потрібно оцінювати як неодержану винагороду за незаконне використання об'єкта такого права [6, с. 125].

Згідно з п. 26 Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», розмір збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності визначається станом на дату оцінювання із застосуванням оціночної процедури накопичення прибутку (доходу), який не отримав суб'єкт права інтелектуальної власності та / або ліцензіат внаслідок неправомірного використання об'єкта права інтелектуальної власності і з огляду на обсяги виробництва та / або реалізації контрафактної продукції [15].

Водночас фахівці неодноразово звертали увагу на те, що на практиці в разі вчинення аналогічних незаконних дій за однакових обставин застосовуються різні підходи та методи розрахунку матеріальної шкоди, завданої незаконним використанням об'єкта права інтелектуальної власності, що призводить до неоднакової кваліфікації незаконних дій, призначення різного покарання тощо [16, с. 39].

Суб'єктивна сторона складу камкордингу як обов'язкова ознака охоплює вину у формі прямого чи непрямого умислу; факультативними ознаками можуть бути корисливий мотив та мета. Як слушно зауважують деякі науковці, метою злочинів проти права інтелектуальної власності, в тому числі і камкордингу, є особисте збагачення правопорушника – отримання ним доходу від реалізації продукції та послуг, вироблених із порушенням прав інтелектуальної власності [6, с. 148].

Суб'єктом камкордингу є фізична осудна особа, що досягла 16 років. В ч. 3 ст. 176 КК України передбачено вчинення такого діяння спеціальним суб'єктом-службовою особою з використанням службового становища.

Кваліфікаційними ознаками камкордингу є вчинення кримінального правопорушення повторно; вчинення кримінального правопорушення групою осіб за попередньою змовою, вчинення кримінального правопорушення, що завдав матеріальної шкоди у великому розмірі (ч. 2 ст. 176); вчинення злочину службовою особою з використанням службового становища; вчинення кримінального правопорушення організованою групою; вчинення кримінального правопорушення, що завдало матеріальної шкоди в особливо великому розмірі (ч. 3 ст. 176). Відповідно до примітки до ст. 176 КК, матеріальна шкода вважається завданою великому розмірі – якщо її розмір у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а завданою в особливо великому розмірі – якщо її розмір у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Санкція ст. 176 КК України за вчинення кримінально караного порушення авторського та суміжних прав передбачає три види покарання – штраф (від 200 нмдг за вчинення простого складу злочину до 3000 нмдг за вчинення особливо кваліфікованого складу кримінального правопорушення), виправні роботи (на строк до 2 років) і позбавлення волі (на строк до 2 років в разі вчинення простого складу кримінального правопорушення і до 6 років в разі наявності особливо кваліфікуючих ознак складу кримінального правопорушення). Таким чином, законодавець враховував вимоги ст. 61 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угоди TRIPS), в якій встановлено, що держави-учасниці (в тому числі Україна) повинні забезпечити, щоб кримінальні процедури та покарання застосовувалися принаймні у випадках піратського копіювання в комерційних масштабах, а до заходів реагування на такі порушення мають належати ув'язнення та (або) грошові штрафи, достатні для того, щоб служити засобом стримування і відповідати рівню покарання, що застосовується у випадках злочинів відповідної тяжкості [17].

Висновки. Камкординг є однією з форм діяння, в якій може вчинятися передбачене ст. 176 КК України порушення авторського права та суміжних прав. На сьогодні це кримінальне правопорушення з матеріальним складом, тобто кримінальна відповідальність за нього настає лише в тому разі, коли діяння завдало матеріальної шкоди у значному розмірі. Незважаючи на деякі проблеми, пов'язані з обчисленням розміру матеріальної шкоди, завданої незаконним відтворенням аудіовізуального твору під час його публічної демонстрації, встановлення кримінальної відповідальності в поєднанні з іншими заходами протидії камкордингу позитивно вплинуло на ситуацію в сфері охорони інтелектуальної власності. Якщо ще у 2012 р. в Україні було зафіксовано 23 випадки камкордингу, у 2013 – 40, то в 2017 р. всього – 8, а у 2018 р. – 1 [18].

Список використаних джерел

1. USTR Releases Annual Special 301 Report on Intellectual Property Protection and Review of Notorious Markets for Piracy and Counterfeiting. URL: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2019/april/ustr-releases-annual-special-301> (дата звернення: 25.01.2020).
2. Про державну підтримку кінематографії в Україні : Закон України від 23.03. 2017 р. № 1977-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-19#n237> (дата звернення: 25.01.2020).
3. Кримінальний кодекс України від 5.04 2001 р. № 2341-III (в редакції від 26.02.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 23.01.2020).
4. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12. 1993 р. №3792-XII (в редакції від 04.11.2018 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 15.01.2020).
5. Світова практика покарання за камкординг // Українська Антипіратська Асоціація. URL: <http://apo.kiev.ua/news.phtml#jump> (дата звернення: 04.09.2017).
6. Романюк І. М. Кримінально-правова характеристика злочинів, що посягають на інтелектуальну власність в Україні : дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Львів, 2018. 238 с.
7. Мельник М. І. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року зі змінами та доповненнями / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ : Каннон, А.С.К., 2010. 1104 с.
8. Дудоров О. О. Хавронюк М. І. Кримінальне право : навчальний посібник / за заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ, 2014. 944 с.

9. Штефан А. С. Авторське право і суміжні права: особливості правової охорони, здійснення та захисту : монографія. Київ : НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ, ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2017. 150 с.
10. Штефан А. Камкординг, кардшейрінг, піратство: законодавчі новели щодо видів порушень авторського права і суміжних прав. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2017. № 3. С12–17.
11. Кагадій М., Меліхова К. Проблеми законодавства України у боротьбі з камкордингом. *Цивільно-правове законодавство України: недоліки, проблеми систематизації та перспективи розвитку : матеріали наук.-практ. конф. (м. Київ, 28 квітня 2016 р.)*. Дніпропетровськ : Середняк Т. К., 2016. С. 71–87.
12. Вирок Дзержинського районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області у справі № 210/2266/19 від 18.06.2019 року. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82451774> (дата звернення 20.01.2020).
13. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7.12.1984 р. № 8073-X (в редакції від 07.02.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 15.01.2020).
14. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (в редакції від 06.01.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 20.01.2020).
15. Про затвердження Національного стандарту №4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» : Постанова Кабінету Міністрів України від 3.10. 2007 р. № 1185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-%D0%BF> (дата звернення: 15.12.2019).
16. Лавровська І. Б. Матеріальна шкода та упущена вигода в судовій практиці про злочини у сфері інтелектуальної власності. *Вісник Верховного Суду України*. 2013. № 7. С. 35–47.
17. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994 р. (в редакції від 6.12.2005 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018 (дата звернення: 20.12.2019).
18. Камкординг: Українська антипіратська асоціація. URL: <https://apo.kiev.ua/camcording.phtml> (дата звернення: 20.12.2019).

References

1. *USTR Releases Annual Special 301 Report on Intellectual Property Protection and Review of Notorious Markets for Piracy and Counterfeiting*. Retrieved from <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2019/april/ustr-releases-annual-special-301> [in English].
2. *Zakon Ukrayiny «Pro derzhavnu pidtrimku kinematografiyi v Ukrayini» vid 23.03. 2017 roku № 1977-VIII [The Law of Ukraine «On state support of cinematography in Ukraine» from March 23, 2017]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-19#n237> [in Ukrainian].
3. *Kriminalnij kodeks Ukrayiny vid 5.04 2001 roku № 2341-III [Criminal Code of Ukraine from April 5, 2001]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> [in Ukrainian].
4. *Zakon Ukrayiny «Pro avtorske pravo i sumizhni prava» vid 23.12. 1993 roku №3792-XII (v redakciyi vid 04.11.2018 r.) [The Law of Ukraine «On the copyright and related rights» from December 23, 1993]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> [in Ukrainian].
5. *Svitova praktika pokarannya za kamkording // Ukrayinska Antipiratska Asociaziya [The world practice of punishment for camcording]*. Retrieved from http://apo.kiev.ua/news.phtml#jump_258.-3004.09.2017) [in Ukrainian].
6. Romanyuk, I.M. (2018). *Kriminalno-pravova charakteristika zlochiv, sho posyagayut na intelektualnu vlasnist v Ukrayini: [The criminal characteristic of crimes that encroach on intellectual property in Ukraine]: dis. ... kand.. jurid. nauk.: spec. 12.00.08 – «Kriminalne pravo ta kriminologiya; kriminalno-vikonavche pravo»*. Lviv [in Ukrainian].
7. Melnik, M.I. (2010). *Naukovo-praktichnij komentar Kriminalnogo kodeksu Ukrayiny vid 5 kvitnya 2001 roku zi zminami ta dopovnennyayami [Scientific-practical comments of the Criminal Code of Ukraine]*. Kyiv: Kannon, A.S.K. [in Ukrainian].
8. Dudorov, O.O. & Havronyuk M.I. (2014). *Kriminalne pravo: Navchalnij posibnik [Criminal Law: the training manual] / Za zag. red. M.I. Havronyuka*. Kyiv [in Ukrainian].
9. Shtefan, A.S. (2017). *Avtorske pravo i sumizhni prava: osoblivosti pravovoyi ohoroni, zdijsnennya ta zahistu: monografiya [The copyright and related rights: the features of legal protection, implementation and defense: monograph]*. Kyiv: NDI intelektualnoyi vlasnosti NAPrNU, TOV «NVP Interservis» [in Ukrainian].
10. Shtefan, A. (2017). *Kamkording, kardshejring, piratstvo: zakonodavchi noveli shodo vidiv porushen avtorskogo prava i sumizhnih prav [Camcording, Card Sharing, Piracy: New Law Provisions on Types of*

- Violations of Copyright and Related Rights.]. *Teoriya i praktika intelektualnoyi vlasnosti – Theory and practice of intellectual property*, 3, 12-17 [in Ukrainian].
11. Kagadij, M. & Melihova K. (2016). *Problemi zakonodavstva Ukrayiny u borotbi z kamkordingom [Problem of the legislation regarding the fight against camcording]. Civilno-pravove zakonodavstvo Ukrayini: nedoliki, problemi sistematizaciyi ta perspektivi rozvitku: materiali nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 28 kvitnya 2016 r.) – Civil law of Ukraine: shortcomings, problems of systematization and prospects of development: materials of sciences - practice conf. (Kyiv, April 28, 2016). Dnipropetrovsk: Serednyak T. K., 71-87 [in Ukrainian].*
 12. *Vyrok Dzerzhinskogo rajonnogo sudu mista Kryvogo Rogu Dnipropetrovskoyi oblasti u spravi № 210/2266/19 vid 18.06.2019 roku [Court Sentence of the city of Kriviy Rig of Dnipropetrovsk region № 210/2266/19 from 18.06.2019]. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82451774> [in Ukrainian].*
 13. *Kodeks Ukrayiny pro administrativni pravoporushennya vid 7.12.1984 r. № 8073-X (v redakcii vid 07.02.2019 roku) [Code of administrative offences from December 7, 1984]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> [in Ukrainian].*
 14. *Kriminalnij procesualnij kodeks Ukrayiny vid 13.04 2012 roku № 4651-VI (v redakcii vid 06.01.2020 roku) [Code of Criminal Procedure from April 13, 2012]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukrainian].*
 15. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny № 1185 vid 3.10. 2007 roku «Pro zatverdzhennya Nacionalnogo standartu №4 «Ocinka majnovih prav intelektualnoyi vlasnosti» [Cabinet of Ministers resolution of the adoption of the national standart of intellectual property rights valuation from October 3, 2007] Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-%D0%BF> [in Ukrainian].*
 16. Lavrovska, I.B. (2013). *Materialna shkoda ta upushena vigoda v sudovij praktici pro zlochiny u sferi intelektualnoyi vlasnosti [Material damage and lost income in judicial practice relating crimes that encroach on intellectual property]. Visnik Verhovnogo Sudu Ukrayini – Bulletin of the Supreme Court of Ukraine, 7, 35-47 [in Ukrainian].*
 17. *Ugoda pro torgovelni aspekti prav intelektualnoyi vlasnosti vid 15.04.1994 r. (v redakcii vid 6.12.2005 r.) [Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018 [in Ukrainian].*
 18. *Kamkording: Ukrayinska antipiratska asociaciya [Camcording: Ukrainian anti-piracy association]. Retrieved from <https://apo.kiev.ua/camcording.phtml> [in Ukrainian].*

Стаття надійшла до редакції 02.10.2020.